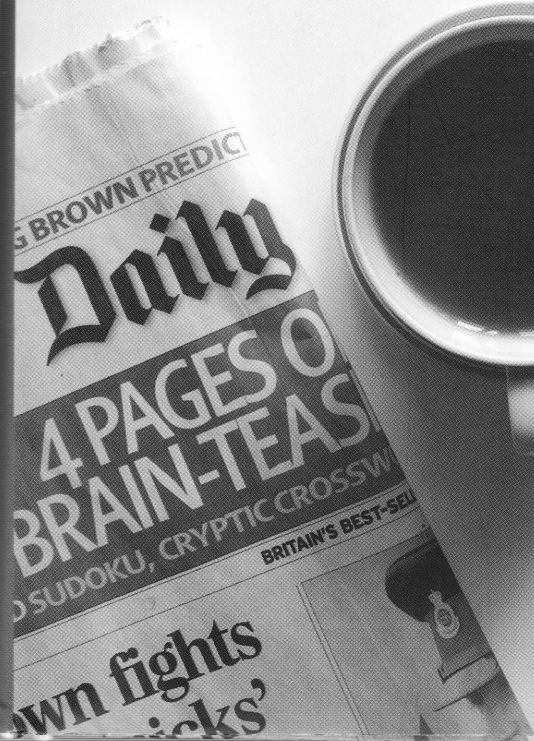

Sárközi Mátyás

Pesten, Londonban és a nagyvilágban

Jelenkor

vőben, a kibontakozásban. Mivel az odáig vezető út rö-
gös, hát morognak. Közöttük kellene élni. De féltő, hogy
a hazai gondterhelt mindennapok dzsungelében elveszí-
teném a *kívüliségnek* azt a kilátópontját, ahonnan áttekint-
hetőbb a világ. S kevésbé fennköltlen: polgári jólétet már
itt is kiharcolhat az ember, különösen ha Nyugaton szer-
zett javaival tér meg, de szabad-e felcserélni az ottani élet
simább görbületét a gürcös közép-európai nyavalyákkal?

A honvágy felélése ismét mérőföldkő az ember éle-
tében. A haza – minden bajával – újra vonzó. Valamelyik
nyugati értelmiségi konferencián hangzott el a figyel-
meztetés, hogy „ne próbáljuk learatni, mi külföldiek,
amit a hazaiak vetettek”. Úgy érzem, a magvetők között
voltam, tehát nem egészen osztom a fenti nézetet, ám
nem is aratni jönnék, inkább csak ismét kapálgatni, ültet-
getni. Ápolni kerjeinket.

(*Élet és Irodalom*, 1990. szeptember 21.)

PILLANTÁS A HÍDRÓL

A legszebb kilátás Londonra a Waterloo hídról nyílik.
Így szép tiszta téli időben is érdemes elsétálni a közepéig
a feltáruló panorámáért. Odalent hömpölyög a szutykos-
barna folyam. Kosztolányi írta londoni útnaplójába:
„Olyan piszkos a Temze, hogy kedvem lenne bő vízben
kimosni...” Távobabb, ott, ahol nagy kanyart vesz a fo-
lyó, méltóságteljesen szürke tömb domború kupolájával
a barokk Szent Pál katedrális, amelyen immár túlőnnek a
City érdekes felhőkarcolói. Az égre törő Istenháznál ma-
gasabbra nyújtóznak Mammon székesegyházai. Nagyot
változott húsz év alatt az úgynevezett skyline, az üzleti
városrész épületeinek égre rajzolódó sziluettje.

Még jól emlékszem, milyen volt régen, amikor a
Szent Pál volt a legmagasabb, és London keleti végén ko-
mor tömbökben feketélt a dokknegyed. Fiatalember-
ként is így hajoltam a híd korlátjára, gyönyörködve a lát-
ványban, s figyelve, hogyan vált irányt a folyó. Mert a
Temze a nap egyik részében a tenger felé siet, ilyenkor a
vízállása alacsony, előtűnnek iszapos partjai, de amikor
beáll a dagály, jó száz kilométeres szakaszon megfordul
a víz és felfelé folyik, magasan kitöltve a medret. Éppen
ezért jobb vagy bal partja nincs a Temzének, hiszen eze-

ket folyásirány szerint határozzák meg. Itt nincs rive gauche, mint Párizsban, itt csak északi part van és déli, egyiken ez a kedélytelen betonsiló, a Nemzeti Színház, a másikon mögöttünk a Savoy Hotel, amelynek ablakából a porosz-francia háború idején varázslatos impresszionista képeket festett a folyóról és hídjairól az idemene-kült Monet.

„Öt év múlva hazamegyünk” – írtam 1957-ben anyámnak, számolgatva, hogy mikor kezdtek hazaszállingózni a negyvennyolcasok. Azt reméltem, hogy a hatvanas évek közepére rendeződnek a dolgok, az „ellenforradalomról” eszabált nagy hazugság tarthatatlanná válik, megelőgelhetjük a nyugati séjour-t és hazatérhetünk. De nem így történt. A nagy hazugság rendületlenül tartotta magát, kiábrándító kontrasztjaként a magyar történelem fényes napjainak. Ha Bartók és Thomas Mann nem alkudott a diktatúrákkal, számomra szellemük elárulása lett volna parolázni a rezsimet szolgáló követ elvtársal, vízum reményében. Így az első hazai út ünnepe harminchárom évig várattott magára. E harminchárom esztendő alatt, míg tizenkilenc évesből ötvenkét évessé lettem, nem volt egyetlen olyan perc sem, amíg úgy éreztem volna, hogy Anglia a hazám. Otthonom a szigetország, lakosaival nyelvi nehézségek nélküli fecsegek, az angolok jó részénél régebben élek itt, hiszen még innen vannak a harmincon. Van szép házam és brit úttelevem, de az a közösség, amibe beleszülettem és amiben majd húsz éven át

éltem – nem ereszt. Ha a korlátlan áthajolva lenézek a Temze vízébe, felsejlik annak a pulóveres, kócos fiatalembernek a képe, aki ötvenöt telén az azóta már nem létező Kossuth hídon ballagott át Budára, s nézte a Dunán lefelé úszó, töredezett jégtáblákat, addig-addig, amíg úgy tűnt, mintha a híd indult volna el felfele.

Baráti körben néha terveztünk, milyen lesz a visszatérés. Naprakészen tudtuk adott pillanatban, hogy miként illeszkedhetnék a hazai struktúrába. Aztán egyre nyúlt az idő. Cs. Szabó meghalt (legalább hazai földben van eltemetve), Szabó Zoltán követte, Krassó Miklós addig zihálódtott a nagy várakozásban, amíg végül nyomortanyáján levegőbe röptette a felrobbant gázkályha. A túlélők megpendültek a rendszerváltás rapidul végbement csodájától, amely vetekedett az ötvenhatos csodával. Valahol a zsigereikben úgy érezték, hogy számukra szintén új kor-szak kezdődik, talán a nagy tanulmányútnak is vége.

Milyen lenne a visszatérés? A fiókban a brit útlevél mellett immár ott a magyar, a Svábhegyen meg néhány hete fölszófoltam egy kis pied à terre ajtárára a réztáblát a nevemmel. Ott is vagyok, meg itt is. Mint eddig lélekben. Fizikailag egyelőre azért inkább nagyon is itt. Kezdek ládába rakni az emeleti dolgozószobából a haterzer könyvet? Vatta közé az Egryt, a Czóbelt, a Hockneyt és a Ben Nicholsonst? A lábosokat meg a húsklopfolót? És miféle egzisztenciát teremthetnék a honban? Harminc éve zengetem a baritonomat, gyártom a rádióriportokat, interjú-

kat, kommentárokat, beszámolókat – valamire csak hasznomát vennék.

Azt mondják az okosok, hogy az adott történelmi fáztisban esélye van a csoda tartósságának. Az ezredfordulóra Európa érdek- és dacsözvétsége befogad, s nem téphet le bennünket ott, a keleti végen e testről valamiféle balkáni forgatag, nem tenyerelhet ránk valamiféle gonoszságában elvetemült óriás. A borúlátók másként érvelnek. Bizonyos, hogy rajtunk is múlik a dolog, és ezért bukik elő ismét a kérdés, honnan védjük az erődöt: belülről vagy kívülről?

A víz erre nem felel, vidám kis sétahajócskák haladnak rajta Greenwich felé, a Big Ben éppen elüti a tizenkettőt, az ég pedig hihetetlenül tiszta és világoskék, amilyen csak Angliában szokott néha lenni, így karácsony előtt.

(*Élet és Irodalom*, 1992. december 18.)

FÜSTÜVEGEN ÁT

Kikísértem valakit a Férihegyre, majd kidriblizve a taxismaffiát, felkapaszkodtam a buszra, amely potomszáz forintért visz a reptérről az Erzsébet (azelőtt Engels, megazelőtt Erzsébet) tésre. Az autóbuszút vissza Pestig megajándékozott egy metaforával, amelyet azóta is bevetek időnként, ha a magyar politikai helyzetről esik szó.

Úgy kezdődött, hogy mepróbáltam beleélni magam az utastársak lelkivilágába: elképzelni, milyen benyomásaik lehetnek, amint a busz viszi őket – talán életükben először – Budapest, azaz a Duna gyöngye felé. Egy tiztagú, rettentő álmos bolgár csoport kornyadozott a buszon, szemben pedig egy vörös hajú ausztrál lány ült, akit a kísérlet szemponijából nem vehettem számításba, mert alig hogy letelepedett, mindjárt egy ponyvaregénybe mélyedt. Többé ki sem nézett az ablakon. A bolgárok közül jöszerevével csak a kemény arcú, de majdnem csinos fiatalasszony maradt éber, mindvégig érdeklődve nézte az elsuhanó látványokat. Időnként gonderheltnek tűnt, nem tudtam megállapítani, attól szomorodott-e el, amit látott, vagy csak eszébe jutott, hogy megeteti-e otthon a szomszéd a macskát.

Falusias házikók, konyhakertek közül idővel a gyorsforgalmi útra kanyarodtunk. A kis házak rozogák voltak, a